ТАБЛИЦИ ЗА ОПРЕДЪЛЕНИЕ ВИДОВЕТЪ ОТЪ СЕМ. CERAMBYCIDAE (Coleopt.) ВЪ БЪЛГАРИЯ. III.

(Prioninae и Cerambycinae)

Отъ С. Кантарджиева-Минкова

BESTIMMUNGS-TABELLEN DER ARTEN VON FAM. CERAMBYCIDAE (Coleopt.) IN BULGARIEN. III.

(Prioninae und Cerambycinae)

Von S. Kantardjiewa-Minkowa

Въ книга VII на „Известия на Българското Ентомологично Дружество", 1932 г. публикувахъ една статия върху: „Видоветѣ отъ сем. Cerambycidae въ България" I часть, въ която съобщихъ подробното разпространение и находищата на 125 видове и форми отъ това семейство. Въ книга VIII на сѫщитѣ известия публикувахъ втора статия върху: „Видоветѣ отъ сем. Cerambycidae въ България" II часть, въ която съобщихъ разпространението и находищата на още 127 видове и форми отъ сѫщото семейство.

Тъй като къмъ сем. Cerambycidae спадатъ много твърдокрили, вредни за горитѣ и културнитѣ растения, счетохъ за умѣстно да съставя опредѣлителни таблици за родоветѣ, видоветѣ и вариететитѣ на всички досега намѣрени въ България Cerambycidae, за да може всѣки желающъ, по нѣколко главни и характерни за бръмбара белези, да намѣри и опредѣли името на вредителя. Въ настоящата си статия давамъ опредѣлителни таблици на следнитѣ 2 подсемейства: Prioninae и Cerambycinae, а на III-тото подс. Lamiinae, опредѣлителнитѣ таблици ще се печататъ допълнително.

Семейство **Cerambycidae** се раздѣля на 3 подсемейства:

Таблица за опредѣление на подсемействата:

1. Антенитѣ нѣматъ космици (фиг. 1-а). Бедренитѣ главички (кокситѣ) на преднитѣ крака сѫ напрѣчно удължени (фиг. 2-а). Главата задъ очитѣ не е стѣснена шиеподобно. Гръдниятъ щитъ има заострени странични рѫбове (често и назѫбени) . . . . . подс. *Prioninae*

— Антенитѣ сѫ покрити съ множество космици или сѫ послабо окосмени (фиг. 1-б). Бедренитѣ главички (кокситѣ) на преднитѣ крака сѫ топчести или конически (фиг. 2-б). Гръдниятъ щитъ има закрѫглени странични рѫбове, които често въ срѣдата иматъ по единъ бодилъ 2

2. Пищялитѣ на преднитѣ крака отъ вѫтрешна страна иматъ по една полегата надлъжна бразда (фиг. 3). Последното членче на устнитѣ и челюстнитѣ пипалца (taster'итѣ) е изострено на върха (фиг. 4-а). Антенитѣ сѫ втикнати въ извивката на бъбрековиднитѣ очи. Главата отпредъ пада вертикално надолу . . . . . подс. *Lamiinae*

— Пищялитѣ на преднитѣ крака отъ вѫтрешна страна нѣматъ никаква бразда. Последното членче на пипалцата (устни и челюстни) е затѫпено на върха (фиг. 4-б). Антенитѣ сѫ разположени близо, предъ или отстрани на извивката на очитѣ. Главата е наведена напредъ и надолу . . . . . подс. *Cerambycinae*

Фиѣ. 1.

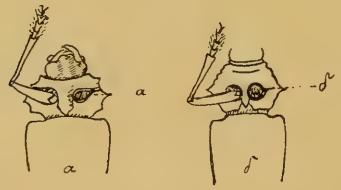

Фиг. 2.

Фиг. 3.

Фиг. 4.

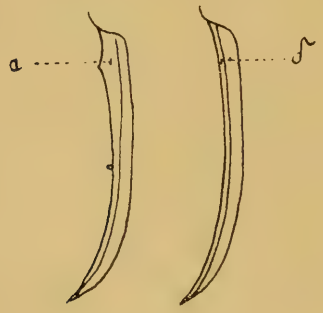

Фиг. 5.

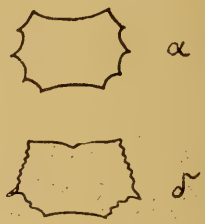

Фиг. 6.

I подсем. **Prioninae**

Тукъ спадатъ голѣми черни или кафяви бръмбари (отъ 15—50 мм.) съ широко и плоско тѣло.

Таблица за опредѣление на родоветѣ отъ подсем. Prioninae

1. Страничнитѣ рѫбове на гръдния щитъ (= prothorax'а) сѫ силно изострени, често иматъ по нѣколко зѫбци или бодли. Епиплеурума (страничния и обърнатъ надолу рѫбъ на елитритѣ) е доста тѣсенъ, напредъ се разширява и докосва раменния връхъ (фиг. 5-а) 2

— Страничнитѣ рѫбове на гръдния щитъ (= prothorax'а) сѫ закрѫглени (затѫпени), съ или безъ зѫбци и бодли.

Епиплеурума (страничния и обърнатъ надолу ржбъ на елитритѣ) е много тѣсенъ, напредъ не се разширява и не докосва раменния връхъ (фиг. 5-б) 3

2. Антенитѣ сж кжси, дебели и трионовидно назжбени (посилно назжбени при ♂♂ индивиди, по-слабо — при ♀♀ индивиди). Тѣ сж съставени отъ 12 членчета, които при ♂♂ индивиди сж ясно видими, а при ♀♀ индивиди последнитѣ две сж сраснали въ едно, така че се виждатъ 11 членчета. Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ иматъ по 3 остри бодили, обърнати назадъ (фиг. 6-а) . . . . . родъ *Prionus* Geoffr.

— Антенитѣ сж по-дълги, тънки и нишковидни. Тѣ сж съставени отъ 11 членчета (при ♂ и ♀ индивиди); страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ сж назжбени (ф. 6-б) 4

Фиг. 7.

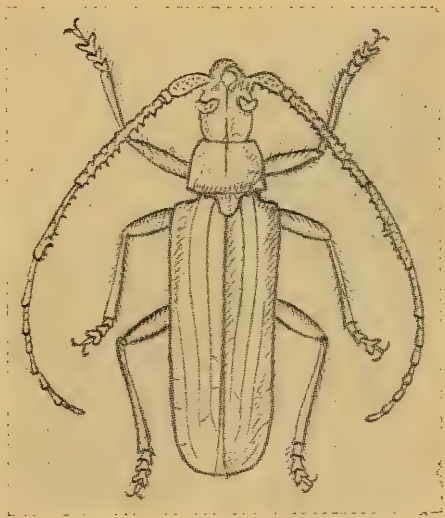

Фиг. 8.

3. Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ сж закржглени и само въ срѣдата имъ се намира по единъ остъръ бодилъ. Гръдниятъ щитъ отгоре и отстрани, както и гърдитѣ отдолу сж покрити съ множество нѣжни, меки, изправени нагоре жълто-кафяви космици. Елитритѣ сж мазно лъскави, неправилно пунктирани и не много ясно надлъжно набраздени (фиг. 7) . . родъ *Tragosoma* Serv.

— Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ сж закржглени и обърнати надолу — въ срѣдата нѣматъ бодилъ. Формата на гръдния щитъ е коническа, заднитѣ му жгли сж слабо източени назадъ, отгоре е покритъ съ ниски, по-

легати, много гѫсти, сиво-жълти космици. Антенитѣ сѫ дълги и озърнени, при ♂♂ индивиди отъ вѫтрешна страна иматъ множество ситни бодлици, при ♀♀ — нѣматъ бодлици (фиг. 8) . . . . . родъ *Megopis* Serv.

4. Страничнитѣ рѫбове на гръдния щитъ сѫ финно назѫбени (при ♂♂ индивиди) или ситно напилени (при ♀♀ инд.), а малко задъ срѣдата си иматъ по единъ обърнатъ назадъ бодилъ. Гръдния щитъ е много по-широкъ, отколкото дълъгъ), при ♂♂ индивиди отгоре е ситно и гѫсто пунктиранъ съ 2 по-голѣми триѫгълни, гладки и 1—2 помалки голи полета, а при ♀♀ индивиди е неправилно и грубо набръчканъ (фиг. 9) . . . . . родъ *Ergates* Serv.

— Страничнитѣ рѫбове на гръдния щитъ иматъ по 10—12 нееднакви, ситни и остри бодлици, а задъ срѣдата иматъ по единъ по-голѣмъ бодилъ или зѫбъ. Гръдниятъ щитъ въ срѣдата е лъскавъ и оскѫдно пунктиранъ, къмъ странитѣ е по-грубо и неправилно пунктиранъ (фиг. 10) . . . . . родъ *Rhesus* Motsch.

Фиг. 9.

Фиг. 10.

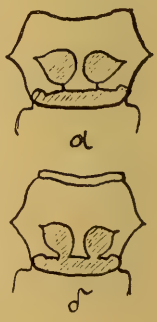

Фиг. 11.

Родъ *Rhesus* Motsch. — Единственъ европейски видъ *Rh. serricollis* Motsch. — Голѣмина 48—50 мм. Тѣлото е голѣмо, плоско, тъмно-кафяво, елитритѣ къмъ върха по-свѣтло кафяви, съ мазна лъскавина (фиг. 10).

Родъ *Megopis* Serv. — Единственъ европейски видъ *M. scabricornis* Scop. — Голѣмина 40—50 мм. Тѣлото е ръждиво-кафяво, покрито съ ниски, сиво-жълти космици. Елитритѣ сѫ ситно озърнени, отгоре иматъ по две или повече надлъжно-изпъкнали ребра.

Родъ *Ergates* Serv.—Единственъ европейски видъ *E. faber* L. — Голѣмина 40—45 мм. Тѣлото е тъмно-кафяво, елитритѣ сѫ по-свѣтло кафяви.

Родъ *Prionus* F. — Въ България се срещатъ следнитѣ два вида:

1. Антенитѣ при ♂♂ индивиди сж 12-членести, силно гребеновидно разширени, при ♀♀ сж 11-членести (последното членче е съставено отъ две сраснали); последнитѣ 3—4 членчета на антенитѣ сж доста грубо надлъжно набраздени. Елитритѣ сж много гжсто, кожовидно набръчкани, съ матова лъскавина, отгоре иматъ по 3 надлъжни, слабо изпъкнали, но ясно видими ребра; тѣлото е черно-кафяво, или по-свѣтло кафяво. Дъл. 24—40 мм. . . . *coriarius* L.
2. Антенитѣ и при двата пола сж 12-членести, последнитѣ 3—4 членчета сж финно и слабо надлъжно набраздени. Елитритѣ сж слабо, кожовидно набръчкани, съ мазна лъскавина и съ много слабо видими изпъкнали ребра. Последното коремно членче при ♀♀ индивиди е източено силно назадъ. Дъл. 30—40 мм. . . *besicanus* Fairm.

Родъ *Tragosoma* Serv. съ вида *T. depsarium* L. — Тѣлото е жълто-кафяво, понѣкога е по-тъмно кафяво. Гръдния щитъ и гърдичкитѣ отдолу сж покрити съ гжсти, жълтеникаво-кафяви, меки космици. Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ сж закржглени, въ срѣдата си иматъ по единъ тънъкъ, остъръ бодилъ. Срѣдниятъ шевъ между елитритѣ назадъ се удължава и завършва съ единъ остъръ бодилъ. Дъл. 25—30 мм. (фиг. 7).

II подсемейство **Cerambycinae**

Раздѣля се на две племена: *Cerambycini* и *Lepturini*:

1. Ябълкитѣ на бедрата (бедренитѣ главички или кокситѣ) на преднитѣ крака сж коническо изпъкнали и приближени една до друга. Главата задъ очитѣ е силно или по-слабо шиевидно стѣснена. Елитритѣ назадъ и къмъ върха се стѣсняватъ доста . . . . . *Lepturini*
2. Ябълкитѣ на бедрата (бедренитѣ главички) на преднитѣ крака сж кржгли, топчесто изпъкнали, по рѣдко сж слабо конически. Главата задъ очитѣ не се стѣснява шиеподобно (много рѣдко е слабо стѣснена). Елитритѣ сж паралелни, понѣкога назадъ слабо се стѣсняватъ. Очитѣ сж бъбрековидни . . . . . *Cerambycini*

Племе **Cerambycini**

Таблица за опрѣдѣление родоветѣ отъ племе Cerambycini

1. Тѣлото е много изпъкнало, почти цилиндрично, гръдния щитъ е топчестъ, съ силно закржглени страни. Антенитѣ сж кжси, колкото главата и гръдния щитъ заедно, по

форма сж верижковидни. Тѣлото е черно, елитритѣ отгоре иматъ по 2 надлъжни, изпъкнали ребра . р. *Spondylis* F.
— Тѣлото не е такова 2
2. Елитритѣ сж много кжси. Бедрата на краката къмъ върха сж силно надебелени 3
— Елитритѣ не сж кжси, или малко по-кжси отъ коремчето 4
3. Дължината на елитритѣ не достига дори до основата на III-ия чифтъ крака. Долнитѣ ципести криле едва покриватъ цѣлото коремче, или сж по-кжси отъ него. Антенитѣ сж по-кжси отъ дължината на тѣлото. Дъл. 19—32 мм. . . . . р. *Necydalis* L.
— Елитритѣ достигатъ, а понѣкога и надминаватъ основата на III-ия чифтъ крака. Долнитѣ ципести криле сж дълги колкото коремчето, понѣкога сж доста по-дълги. Антенитѣ сж $1^1/_2$ до 2 пжти по-дълги отъ цѣлото тѣло. Малки индивиди. Голѣмина 8—12 мм. . . . . р. *Molorchus* F.
4. Ставнитѣ трапчинки на преднитѣ крака назадъ сж напълно затворени (фиг. 11-а). Бедрата на краката къмъ върха сж врътеновидно надебелени 5
— Ставнитѣ трапчинки на преднитѣ крака назадъ не сж напълно затворени (фиг. 11-б). 8
5. Елитритѣ назадъ поединично се стѣсняватъ и оставатъ отворени или зѣещи на върха. Тѣ сж малко скжсени. Гръдния щитъ отпредъ и отзадъ е стѣсненъ, отгоре има 2 или 3 гладки, изпъкнали мѣста. Антенитѣ сж жълти . . . . . р. *Stenopterus* Steph.
— Елитритѣ назадъ слабо се стѣсняватъ, но не сж отворени, нито зѣещи на върха 6
6. Очитѣ сж грубо фацетирани. Елитритѣ сж жълто-кафяви . . . . . р. *Obrium* Curt.
— Очитѣ сж финно фацетирани. Елитритѣ сж металическо синьо или по-тъмно бронзово оцвѣтени 7
7. Гръдниятъ щитъ е червено-кафявъ (много рѣдко черенъ), елитритѣ сж сини. Антенитѣ, съ изключение на основното членче, сж тъмно-кафяви . . . . р. *Cartallum* Serv.
— Гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж еднакво оцвѣтени: синьо, синьо-зелено или тъмно-бронзово съ металенъ блѣсъкъ:
а. Горната страна е сиво-зелена или бронзова. Антеннитѣ членчета, бедрата и пищялитѣ сж отчасти червеникави. Елитритѣ отъ рамото до върха иматъ изпъкнала странична надлъжна линия . . . . . р. *Deilus* Serv.
б. Горната страна на тѣлото е синя до синьо-зелена или черна съ металенъ блѣсъкъ; долната страна на тѣлото и краката сж металическо зелени, понѣкога основата на бедрата и коремчето сж жълти . . . . . р. *Callimus* Muls.
8. Ставнитѣ трапчинки на преднитѣ крака настрани сж жглесто удължени (фиг. 12а) 19

— Ставнитѣ трапчинки на преднитѣ крака настрани сж затворени или удължени въ тѣсенъ израстъкъ или цѣпнатина (фиг. 12б, на стр. 179) 9
9. Очитѣ сж финно фацетирани 10
— Очитѣ сж по грубо фацетирани 17
10. Гръдниятъ щитъ е силно изпъкналъ, странично е закржгленъ, безъ зжбци или бодли. Антенитѣ сж по-кжси отъ дължината на цѣлото тѣло 11
— Гръдниятъ щитъ странично има по единъ бодилъ или зжбъ. Антенитѣ при ♂♂ сж по-дълги отъ цѣлото тѣло . . 16
11. Първото (основното) членче на стжпалата на заднитѣ крака е много по-дълго отъ следващитѣ две заедно (фиг. 13а, стр. 179) 12
— Първото (основното) членче на стжпалата на заднитѣ крака е малко по-дълго отъ следващитѣ две заедно (фиг. 13б). Тѣлото е черно, основата на елитритѣ е червено-кафява (по-рѣдко черна), отгоре минаватъ финни, космести, бѣли ивици . . . . . р. *Anaglyptus* Muls.
12. Главата отпредъ между основата на антенитѣ има 2 кжси, изпъкнали, надлъжни ребра . . . . р. *Xylotrechus* Chevr.
— Главата отпредъ нѣма изпъкнали надлъжни ребра . . 13
13. Гръдниятъ щитъ е по-широкъ, отколкото дългъ, или е почти еднакво широкъ и дългъ 14
— Гръдниятъ щитъ е по-дългъ, отколкото широкъ . . 15
14. Гръдниятъ щитъ странично е много изпъкналъ, тѣлото е грубо и едро. Елитритѣ сж покрити съ широки жълти ивици отъ космици . . . . . р. *Plagionotus* Muls.
— Гръдниятъ щитъ е по-слабо изпъкналъ, не много широкъ, понѣкога е малко по-дългъ, отколкото широкъ. Тѣлото е по-финно и удължено. Елитритѣ иматъ тѣсни и финно очертани напрѣчни жълти ивици отъ космици. р. *Clytus* Leich.
15. Деветото членче на антенитѣ е толкова дълго, колкото е четвъртото. Гръдниятъ щитъ има 3 бѣли точки или петна. Голѣмина 13—18 мм. . . . . р. *Isotomus* Muls.
— Деветото членче на антенитѣ е по-кжсо отъ IV-тото. Гръдниятъ щитъ нѣма бѣли точки и петна. Голѣмина 6—15 мм. . . . . р. *Chlorophorus* Chevr.
16. Елитритѣ сж металическо зелени, сини, виолетни или бронзови, съ металенъ блѣсъкъ . . . . . р. *Aromia* Serv.
— Елитритѣ сж матово-червени или жълти, съ черни петна или знаци . . . . . р. *Purpuricenus* Fisch.
17. Prosternum'a на преднегърда къмъ върха се разширява. Първитѣ 5 членчета на антенитѣ къмъ върха сж възловидно надебелени, отъ 5-тото членче нагоре сж плоски и странично ставатъ остроржбести. Антенитѣ при ♂♂ индивиди сж 2 пжти по-дълги отъ тѣлото. Бедрата на краката сж дълги, не сж бухалковидно разширени. Гръдниятъ

щитъ е много грубо скулптиранъ. Голѣми индивиди (20 мм. — 53 мм.) . . . . . р. *Cerambyx* L.

— Prosternum'a на преднегърда къмъ върха не е разширенъ. Антеннитѣ членчета сѫ еднообразно закрѫглени и гладки. Бедрата на краката къмъ върха сѫ бухалковидно разширени. Малки индивиди 18

18. Последното членче на челюстнитѣ пипалца е малко, и е малко по-дълго отъ предпоследното членче. Малки индивиди — 4—6 мм. . . . . р. *Gracilia* Serv.

— Последното членче на челюстнитѣ пипала е голѣмо, 3 пѫти по-дълго, отколкото е предпоследното членче. По-голѣми индивиди . . . . . р. *Axinopalpis* Dup.

19. Очитѣ сѫ финно фацетирани 20

— Очитѣ сѫ грубо фацетирани 26

20. Гръдниятъ щитъ отъ дветѣ страни има по едно рогче. Членчетата на антенитѣ отъ III-тото нагоре на върха си носятъ по едно снопче гѫсти, тъмни космици. р. *Rosalia* Serv.

— Гръдниятъ щитъ странично нѣма рогче. Антеннитѣ членчета на върха си нѣматъ снопчета отъ космици 21

21. Бедрата на краката къмъ върха сѫ силно бухалковидно разширени 22

— Бедрата на краката къмъ върха сѫ слабо надебелени . 25

2. III-тото антенно членче е нѣколко пѫти по-дълго отъ II-то . 23

— III-тото антенно членче е само 2 пѫти по-дълго отъ второто. Членчетата на антенитѣ на върха си сѫ възловидно разширени . . . . . р. *Tetropium* Kirby.

23. Prosternum'a на преднегърда на върха е широкъ и дветѣ бедрени главички на преднитѣ крака сѫ раздалечени доста една отъ друга (фиг. 14а, на стр. 179). III-тото антенно членче е повече отъ 2 пѫти по дълго отъ IV-тото . . . . . р. *Hylotrupes* Serv.

— Prosternum'a на преднегърда на върха си не е много широкъ (фиг. 14б, на стр. 179). III-тото антенно членче е по-дълго отъ V-тото . . . . . р. *Ropalopus* Muls.

— Prosternum'a на преднегърда е много тѣсенъ и се вижда само като малко, тѣсно клинче, което дѣли бедренитѣ главички на преднитѣ крака (фиг. 14в, на стр. 179) . . . 24

24. Странитѣ на гръдния щитъ сѫ жглесто разширени, горната страна е много грапаво и грубо пунктирана; гръдниятъ щитъ покритъ съ гѫсти, ниски, червени космици . . . . . р. *Pyrrhidium* Fairm.

— Странитѣ на гръдния щитъ сѫ закрѫглени. Гръдниятъ щитъ е много грубо и зърнесто пунктиранъ, елитритѣ сѫщо грубо пунктирани. Горната страна е металическо синя или зелена . . . . . р. *Callidium* F.

— Странитѣ на гръдния щитъ сѫ закрѫглени. Гръдния щитъ е много финно и гѫсто, понѣкога по-рѣдко пунктиранъ, често има гладки, изпъкнали мѣста. Елитритѣ сѫ дълги,

паралелни, горната страна е много финно пунктирана . . . . . р. *Phymatodes* Muls.

25. Антенитѣ сѫ дълги колкото половината отъ дължината на тѣлото, или сѫ по-кѫси. Тѣлото е слабо изпъкнало, гръдниятъ щитъ е по-широкъ, отколкото е дълъгъ, елитритѣ иматъ надлъжни изпъкнали ребра . р. *Asemum* Esch.
— Антенитѣ сѫ толкова дълги, колкото е тѣлото, или сѫ по-дълги отъ него . . . . . р. *Anisarthron* Redt.
26. Гръдниятъ щитъ странично има по 1 бодилъ или зѫбъ. Тѣлото е тъмно . . . . . р. *Saphanus* Serv.
— Гръдниятъ щитъ странично нѣма бодилъ или зѫбъ . . 27

Фиг. 12.

Фиг. 13.

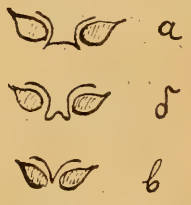

Фиг. 14.

27. Горната повърхность на гръдния щитъ има надлъжни вдлъбнатинки. Тѣлото е цилиндрично, закрѫглено. Голѣми индивиди — 18 до 25 мм. . . р. *Criocephalus* Muls.
— Горната повърхность на гръдния щитъ е почти гладка, понѣкога съ слаби подутини или мозолести тѣла. Помалки индивиди 8—20 мм. 28
28. Тѣлото е матово, сламено-жълто или по-тъмно; то е покрито съ гѫсти, свѣтло-жълти, ниски космици. Вѫтрѣшния рѫбъ (срѣдния рѫбъ) на всѣка елитра на върха си завършва съ удължененъ назадъ бодилъ. Голѣми 15—22 мм. . . . . р. *Stromatium* Serv.
— Тѣлото цѣло или отчасти е лъскаво, жълто кафяво или сиво. Вѫтрешниятъ рѫбъ на елитритѣ не е удължененъ въ бодилъ. Голѣмина 8—15 мм. 20
20. Цѣлото тѣло е лъскаво, рѫждиво-жълто, гръдниятъ щитъ е слабо изпъкналъ, въ срѣдата си има една слабо вгъната, надлъжна, гладка линия; елитритѣ сѫ плоски, покрити съ гѫсти и ниски космици. Голѣмина 8—10 мм. . . . . р. *Alocerus* Muls.
— Гръдниятъ щитъ е матовъ, елитритѣ сѫ лъскави . . . 30
30. Тѣлото е едноцвѣтно, тъмно или по-свѣтло кафяво. То е покрито съ гѫсти, петнисто разположени, сиви космици. Формата на тѣлото е цилиндрична, гръдния щитъ и елитритѣ сѫ изпъкнали . . . . . р. *Trichoferus* Wall.

— Тѣлото е тъмно кафяво, по срѣдата и на върха на елитритѣ минаватъ по-свѣтли, жълти петна. Тѣлото тукъ-тамъ е покрито съ дълги, изправени нагоре космици. Гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж слабо изпъкнали . р. *Penichroa* Steph.

Родъ *Spondylis* F.

Sp. *buprestoides* L. — Единственъ европейски видъ. Тѣлото е черно, изпъкнало, по форма цилиндрично. Голѣмина 15—22 мм.

Родъ *Asemum* Esch. .

As. *striatum* L. — Тѣлото е слабо изпъкнало, отгорѣ е матово черно, отдолу е лъскаво. Елитритѣ сж черни, покрити съ много ниски, финни космици. Всѣко крило има по 2—4 надлъжно изпъкнали ребра. Голѣмина 12—14 см. (Костенецъ баня, 5. VII. 1929. П. Др. 1 екз.)

ab. *agreste* F.— Гръдниятъ щитъ е черенъ, елитритѣ сж кафяви, антенитѣ и ходилата на краката сж по-тъмно-кафяви. Голѣмина 12—14 мм.

Родъ *Alocerus* Muls. *(=Gyamophthalmus* Kr.)

A. *moesiacus* Friv. *(=Callidium moesiacum* Friv.) — единственъ европейски видъ. Тѣлото е ръждиво жълто-червено, елитритѣ ситно пунктирани, покрити съ низки, жълти космици. Очитѣ доста голѣми по отношение на главата. Голѣмина 8-10 мм.

Родъ *Tetropium* Kirbu.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 2 вида, съ 2 вариетети:

1. Гръдниятъ щитъ е лъскавъ, отгоре ситно и финно пунктиранъ, отстрани по-гжсто пунктиранъ и озърненъ. Тѣлото е черно, елитритѣ сж червено-кафяви, антенитѣ и краката сж червено-жълти (при типичната форма). Всѣко крило има по 2 слабо изпъкнали, надлъжни ребра. Голѣмина 10—15 мм. . . . . *castaneum* L.

а. елитритѣ сж тъмно-кафяви, антенитѣ и бедрата на краката сж тъмни, до черни . . . . . ab. *luridum* L.

б. елитритѣ и антенитѣ сж черни, бедрата на краката сж червени . . . . . ab. *fulcratum* Fabr.

2. Гръдниятъ щитъ е матовъ, отгоре е много гжсто пунктиранъ и озърненъ. Тѣлото е черно, предния и задния ржбъ на гръдния щитъ е ръждаво-червенъ. Антенитѣ и краката сж тъмно-кафяви, бедрата на краката тукъ-тамъ черни. Елитритѣ сж кафяви, първата $^1/_4$ отъ основата имъ сж покрити съ гжсти, свѣтло-жълти, полегнали космици. Всѣко крило има по 2 изпъкнали, надлъжни линии. Голѣмина 10—13 мм. . . . . *fuscum* Fabr.

Родъ *Criocephalus* Muls.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 2 вида:

1. Повърхностьта на очитѣ има ситни, нѣжни космици. Третото членче на ходилата на заднитѣ крака е раздѣлено до основата си на 2 части. Срѣдниятъ ржбъ между елитритѣ на върха си е малко източенъ (като бодилъ). Голѣмина 18—25 . . . . . *rusticus* L.
2. Повърхностьта на очитѣ нѣма никакви космици. Третото членче на ходилата на заднитѣ крака е раздѣлено само до половината на 2 части. Срѣдниятъ ржбъ между елитритѣ на върха е закржгленъ. Дъл. 19—25 мм. *ferus* Muls.

Родъ *Saphanus* Serv.

S. *Ganglbaueri* Brancs. — Тѣлото е черно, главата и гръдниятъ щитъ сж силно и гжсто пунктирани, антенитѣ сж покрити съ жълтеникави космици. Страничния бодилъ на гръдния щитъ е остъръ. Голѣмина 14—15 мм.

Родъ *Cerambyx* L.

Срѣщатъ се следнитѣ 6 вида:

Таблица за опредѣление на видоветѣ отъ р. Cerambyx L.

1. Вжтрешниятъ жгълъ при върха на елитритѣ е удължен назадъ въ остъръ и тънъкъ бодилъ 2
— Вжтрешниятъ жгълъ при върха на елитритѣ е заобленъ и нѣма удължен бодилъ 3
2. Тѣлото е тъмно-кафяво съ мазна лъскавина, отгоре е покрито съ много нѣжни и ниски, сиви космици. Елитритѣ сж финно и плитко набръчкани, гръдния щитъ е грубо и неправилно набръчканъ. Голѣмина 44—53 мм. . . . . *velutinus* Brulle.
— Тѣлото е черно, силно лъскаво, елитритѣ къмъ върха сж тъмно-кафяви. Гръдниятъ щитъ е много грубо и неправилно набразденъ, отгоре е силно блѣскавъ. Елитритѣ сж гжсто и грубо набръчкани и озърнени, къмъ върха се доста стѣсняватъ. Антенитѣ при ♂♂ индивиди сж 2 пжти по-дълги отъ тѣлото, при ♀♀ индивиди сж дълги колкото тѣлото или малко по-дълги. Голѣмина 36—54 м. . . . . *cerdo* L. (=heros Scop.)
3. Тѣлото е черно, елитритѣ къмъ върха сж по-свѣтло до тъмно, червено-кафяви 4
— Тѣлото е черно, елитритѣ сжщо. Гръдниятъ щитъ отгоре има нѣколко напречни гънки. Елитритѣ напредъ сж грубо набръчкани. Голѣмина 20-30 мм. . . *Scopolii* Füssl.
4. Гръдниятъ щитъ отгоре има плитки, правилно скулптирани

напречни гънки. Елитритѣ въ основата си сж доста плитко набръчкани и озърнени. Голѣмина 30-45 мм. . *miles* Bon.

— Гръдниятъ щитъ отгоре има дълбоки, неправилно скулптирани напречни гънки, елитритѣ въ основата си сж по-грубо и дълбоко набръчкани 5

5. Тѣлото е черно, задната $^1/_3$ часть на елитритѣ е червенокафява, ясно ограничена отъ предната. Елитритѣ нѣматъ космици. Голѣмина 21—37 мм. . . . . *nodulosus* Germ.

— Тѣлото е черно, задната часть на елитритѣ е кафява. Елитритѣ сж покрити съ кжси, сиво-блѣскави космици. Елитритѣ напредъ сж по-грубо набръчкани и пунктирани, назадъ сж много финно и гжсто набръчкани и пунктирани. Голѣмина 30 мм. . . . . *dux* Fald.

Родъ *Trichoferus* Woll.

Tr. *griseus* Fabr. (v. *fasciculatus* Fald.) — Тѣлото е свѣтло или по-тъмно кафяво, покрито съ гжсти, сиви космици. Елитритѣ сж паралелни, покрити съ множесто петнисто разположени сиви, полегнали космици, между които стърчатъ и много изправени нагоре космици. Среща се по широколистнитѣ дървета.

Родъ *Stromatium* Serv.

S. *fulvum* Vill (=*unicolor* Ol.) — Тѣлото е жълто-кафяво, покрито съ множество кжси, полегнали космици и тукъ тамъ малко изправени нагоре. Тѣлото е финно и гжсто пунктирано, елитритѣ сж гжсто озърнени, всѣко крило има по 2 надлъжни гладки, слабо изпъкнали ребра. Голѣмина 14-23 мм.

Родъ *Penichroa* Steph. (=Exilia Muls.)

P. *fasciata* Steph. (=*timida* Mén.) — Тѣлото е кафяво, елитритѣ къмъ върха сж по-свѣтли; една зжбоподобна напрѣчна ивица презъ срѣдата на елитритѣ, по едно петно на върха на всѣко крило, а сжщо и рамото на елитритѣ сж избѣлело жълто оцвѣтени (понѣкога тѣзи петна сж много редуцирани); главата и гръдниятъ щитъ сж ситно пунктирани, елитритѣ сж по-грубо и гжсто пунктирани. Главата и щита сж матови. Голѣмина 10—12 мм.

Родъ *Gracilia* Serv.

Gracilia minuta Fabr. — Едни отъ най-малкитѣ представители на семейството (4—6 мм. дължина). Тѣлото е тъмнокафяво, матово, антенитѣ и краката сж жълто-кафяви, много финно окосмени. Тѣлото е тѣсно, гръдния щитъ е по-дълъгъ, отколкото е широкъ. Антенитѣ сж по-дълги отъ тѣлото; бедрата на краката сж вретеновидно разширени.

Родъ *Axinopalpis* Dup. et Chevr.

Axinopalpis gracilis Kryn. — Тѣлото е тѣсно, дълго, цилиндрично, на цвѣтъ е червеникаво-жълто, блѣскаво. То е покрито съ финни, жълтеникави, полегнали, само тукъ-тамъ изправени космици. Голѣмина 11 мм..

Родъ *Obrium* Curt.

Срѣщатъ се 2 вида:

1. Тѣлото е черно, елитритѣ сж блѣдо-кафяви до жълти. Краката сж кафяви. Гръдниятъ щитъ е много слабо пунктиранъ. Голѣмина 4—5 мм. . . . . *bicolor* Kr.
2. Тѣлото е жълто-червено, елитритѣ сжщо. Краката сж кафяви или по-тъмни, съ силно подути бедра. Гръдниятъ щитъ е слабо и финно пунктиранъ, странично има малки подутинки. Голѣмина 7—8 мм. . . . . *cantharinum* L.

Родъ *Necydalis* L.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 2 вида:

1. Елитритѣ сж тъмно-кафяви, върха имъ е заграденъ съ черенъ ржбъ. Предния и задния ржбъ на гръдния щитъ и по-голѣмата часть отъ елитритѣ сж покрити съ гжсти, жълти космици. Голѣмина 22—33 мм. . . . . *ulmi* Chevr.
2. Елитритѣ сж жълто-кафяви, понѣкога на върха имъ има по едно тъмно петно. Предния и задния ржбъ на гръдния щитъ нѣматъ космици; елитритѣ отчасти сж покрити съ такива. Голѣмина 22—32 мм. . . . . *major* L.

Родъ *Stenopterus* Illig.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 2 вида:

1. Гръдниятъ щитъ отгоре има 2 гладки, изпъкнали и лъскави мѣста. Антенитѣ, краката и елитритѣ сж жълти. Основата на елитритѣ е черна. Дъл. 10—14 мм. . *flavicornis* Küst.
2. Гръдниятъ щитъ отгоре има 3 гладки, изпъкнали и лъскави мѣста. Първитѣ 2 членчета на антенитѣ, върха на последующитѣ членчета и бухалковидно надебеления връхъ на бедрата на краката сж черни. Елитритѣ сж жълти, основата и върха сж черни. Голѣмина 9—14 мм. . . *rufus* L.

a. Бедрата на заднитѣ крака въ по-голѣмата си часть сж черни . . . . . ab. *geniculatus* Kraatz.

Родъ *Molorchus* F. (= *Cynopterion* Schrk)

Въ България се срѣщатъ 2 вида:

1. 3-тото членче на антенитѣ е много по-дълго отъ I-то. Антенитѣ при ♂ индивиди иматъ 12 членчета, при ♀ инд.

имать 11. Елитритѣ сж кжси, жълто-кафяви, отгоре имать по една бѣла изпъкнала, косо разположена ивица. Антенитѣ и краката (съ изключение на бухалковидно надебеленитѣ върхове на бедрата) сж жълто-кафяви. Тѣлото е черно. Голѣмина 8—11 мм. . . . . *minor* L.

2. 3-тото членче на антенитѣ е по-кжсо или толкова дълго, колкото е I-то. Антенитѣ и при двата пола имать 11 членчета. Елитритѣ сж кжси. Дъл. 5·5—8 мм. . *umbellatarum* Schreb.

Родъ *Callimus* Muls.

Въ България се срѣщатъ 2 вида:

1. Краката сж сини или зелени, покрити съ дълги, бѣлезникави космици. Тѣлото е металическо синьо или зелено. II-то коремно сегментче при ♀ ♀ инд. отдолу има една напречна жълта ивица, съставена отъ гжсти, жълти космици. Голѣмина 8—9 мм. . . . . *angulatus* Schrk.
2. Краката сж черни, основата на бедрата е жълта. Тѣлото е черно, лъскаво. Коремчето е жълто. Голѣмина 7-8 мм. . . . . *Adonis* Ab.

Родъ *Deilus* Serv.

Единственъ европейски видъ *Deilus fugax* Oliv. — Тѣлото е сиво-зелено или бронзово, грубо пунктирано, покрито съ сиви космици. Scutellum'a е покритъ съ гжсти бѣли космици. Основата на антеннитѣ членчета, бедрата и пищялитѣ сж червено-жълти. Антенитѣ сж много по-кжси отъ дължината на тѣлото, гръдниятъ щитъ е по-дълъгъ, отколкото е широкъ. Голѣмина 7—10 мм.

Родъ *Aromia* Serv.

A. moschata L. — Единственъ европейски видъ. Тѣлото е зелено, виолетово или бронзово съ металенъ блѣсъкъ. Гръдниятъ щитъ отъ дветѣ страни има по 1 бодилъ. Елитритѣ сж гжсто и финно озърнени, отгоре имать по 2 надлъжни, слабовидими, гладки ребра. Голѣмина 17—32 мм.

Родъ *Rosalia* Serv.

R. alpina L. — Единственъ европейски видъ. Тѣлото е сиво, матово, покрито съ много нѣжни блѣдо-сиви космици. Елитритѣ сж сиви съ кадифяно-черни петна. Антенитѣ сж сиви, отъ 3-тото членче на горе върха на всѣко членче носи снопче отъ черни дълги космици. Голѣмина 22—32 мм.

Родъ *Ropalopus* Muls.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 4 вида:

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ родъ Ropalopus Muls.

1. Елитритѣ сж еднообразно черни, къмъ върха тъмно-кафяви 2
— Елитритѣ сж металическо сини или зелени, въ основата си грубо набръчкани, къмъ върха си по-нѣжно пунктирани. Тѣлото е черно, гръдния щитъ е гладъкъ, лъскавъ, въ срѣдата съ нѣколко финни точки. Третото до десетото членче на антенитѣ на върха си отъ дветѣ страни носи по 1 бодилче. Голѣмина 18—26 мм. . . *insubricus* Germ.
2. Краката сж еднообразно черни 3
— Краката сж черни, бедрата сж червено-жълти. Тѣлото е черно, матово. Scutelum'a е покритъ съ космици. Членчетата на антенитѣ на върха си нѣматъ бодилъ. Голѣмина 10—12 мм. . . . . *femoratus* L.
3. Тѣлото е черно. Третото до 10-тото членче на антенитѣ на върха си иматъ отъ външна и вжтрешна страна по 1 бодилче. Гръдниятъ щитъ и основата на елитритѣ сж грубо набръчкани, къмъ върха сж по-финно пунктирани. Голѣмина 10—22 мм. . . . . *clavipes* F.
— Тѣлото е черно, третото до 10-тото членче на антенитѣ нѣматъ бодилъ. Гръдниятъ щитъ и основата на елитритѣ сж покрити съ космици. Дъл. 8—12 мм. .*macropus* Germ.

Родъ *Phymatodes* Muls.

Въ България се срѣщатъ 6 вида:

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Phymatodes Muls.

1. Гръдниятъ щитъ е равномѣрно и гжсто пунктиранъ. Елитритѣ отгоре иматъ по една или две напречни, бѣли ивици 2
— Гръдниятъ щитъ е по-рѣдко пунктиранъ, съ 3—5 гладки, изпъкнали, мазолести мѣста. Елитритѣ нѣматъ напрѣчни бѣли ивици 3
2. Елитритѣ сж кафяви, презъ срѣдата на всѣко крило минава по една бѣла, напрѣчна ивица, която не достига до срѣдния шевъ. Голѣмина 6—8 мм. . . . . *fasciatus* Vill.
— Първата $^1/_3$ часть на елитритѣ сж червеникаво-жълти, останалата часть е черна или кафява. Всѣко крило има по 2 изпъкнали, напрѣчни, бѣло-окосмени ивици. Антенитѣ и краката (съ изключение бедрата) сж червеникаво-жълти. Голѣмина 4—6 мм. . . . . *alni* L.
3. Елитритѣ сж много финно, плитко и не много гжсто пун-

ктирани. Тѣлото е ръждаво-жълто, елитритѣ сѫщо, гърдичкитѣ отдолу (срѣдне и заднегърда) сѫ черни. Цвѣтътъ на елитритѣ и на гръдния щитъ силно варира и, споредъ това, има много аберации. Голѣмина 8—15 мм. . . . . *testaceus* L.

а. Елитритѣ сѫ жълти, върха виолетовъ или чер. . . . . ab. *praeustus* F.

б. Елитритѣ сѫ тъмно-сини до черни. Гръдния щитъ, антенитѣ и краката сѫ червеникаво-жълти . ab. *rufipes* Costa.

в. Тѣлото е черно или тъмно-синьо, долната страна на преднегърда, върха на коремчето, основата на бедрата, пищялитѣ и ходилата на краката сѫ червено-кафяви . . . . . ab. *fennicum* L. (=*nigrinus* Muls.).

г. Елитритѣ сѫ жълти, темето на главата, антенитѣ и краката сѫ тъмни . . . . . ab. *melanocephalus* Ponza.

д. Елитритѣ сѫ тъмно-сини, долната страна на гърдичкитѣ, темето на главата и върха на бедрата сѫ черни . . . . . ab. *variabilis* L.

е. Елитритѣ и 3-тѣ последни членчета на коремчето сѫ жълти . . . . . ab. *anale* Redt.

— Елитритѣ сѫ по-дълбоко и по-гѫсто пунктирани. По-малки индивиди. Голѣмина 6—12 мм. 4

4. Mesosternum'a на срѣднегърда достига до срѣдата на бедренитѣ ябълки на срѣдния чифтъ крака 5

— Mesosternum'a на срѣднегърда минава презъ срѣднегърда и достига чакъ до Metasternum'a. Тѣлото е кафяво, или черно, съ виолетовъ отенъкъ. Елитритѣ сѫ тъмни, рамената имъ сѫ червеникаво-жълти. Гръдниятъ щитъ има 3—5 гладки, изпъкнали полета (мазолести тѣла). Коремчето често е червеникаво-жълто. Голѣмина 6—8 мм. . . . . *pusillus* Fabr.

5. Елитритѣ сѫ много гѫсто, равномѣрно и дълбоко пунктирани. Тѣ сѫ кафяви, съ виолетовъ или синкавъ отенъкъ. Антенитѣ сѫ окосмени, по-свѣтло кафяви. Гръдниятъ щитъ е дълбоко, но по-рѣдко и неравномѣрно пункиранъ, съ 3 надлъжни, гладки, мазолести мѣста, отъ които 2-тѣ странични сѫ кафяви, а срѣдното е жълто. Долната страна на тѣлото по-свѣтло кафява, краката сѫ избѣлѣло жълти, отчасти кафяви. Голѣмина 7—10 мм. . . . . *lividus melancholicus* Fabr. (=R.).

— Елитритѣ не сѫ много гѫсто пунктирани, тѣлото е червеникаво-кафяво, елитритѣ сѫщо. Гръдниятъ щитъ има освенъ срѣдната, мазолеста, гладка изпъкналость, странично още по 2, не много ясни такива гладки мазолести тѣла. Голѣмина 7—12 мм. . . . . *puncticollis* Muls.

Родъ *Callidium* F.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 2 вида:

1. Горната страна на тѣлото е металическо зелена или бронзова, долната страна и краката сж кафяви. Елитритѣ въ основата сж набръчкано пунктирани, къмъ върха сж по-грубо, мрѣжовидно набраздени. Дъл. 11—13 мм. . . *aeneum* Deg.
2. Горната страна на тѣлото е синя или виолетова, стжпалата на краката и коремчето сж кафяви. Елитритѣ сж грубо озърнени. Голѣмина 8—15 мм. . . . . *violaceum* L.

Родъ *Pyrrhidium* Fairm.

Единственъ европейски видъ *P. sanguineum* L. — Тѣлото е плоско и широко, гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж покрити съ гжсти, полегнали, керемидено-червени космици; долната страна на тѣлото е черна, върха на коремчето е жълто-червенъ. Голѣмина 8—11 мм.

Родъ *Hylotrupes* Serv.

H. bajulus L. — Единственъ европейски видъ. Тѣлото е черно или тъмно до по-свѣтло кафяво, покрито съ финни, сиво-бѣли космици. Гръдниятъ щитъ отгоре има 2 лъскави, черни, изпъкнали мѣста, елитритѣ иматъ 2 напрѣчни, зжбоподобни, бѣлезникави, не много ясни ивици. Голѣмина 8—20 мм.

Родъ *Anisarthron* Redt.

A. barbipes Schrk. — Тѣлото е тѣсно, черно, елитритѣ сж кафяви; гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж покрити съ гжсти. изправени нагоре жълти космици. Голѣмина 7 мм.

Родъ *Xylotrechus* Chevr.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 3 вида:

Таблица за опредѣление на видоветѣ отъ р. Xylotrechus Chevr.

1. Елитритѣ сж черни или тъмно-кафяви, съ не много ясни бѣлезникави, напрѣчни ивици и петна. Гръдния щитъ въ срѣдата си има 4 сиви-бѣлезникави петна отъ космици. Елитритѣ иматъ по 2—3 зигзаговидни, прекжснати напрѣчни ивици, образувани отъ сиво-бѣли космици. Голѣмина 12—18 мм. . . . . *rusticus* L.
— Елитритѣ сж черни или кафяви, съ следнитѣ ясно очертани, жълти ивици или петна, образувани отъ гжсти, жълти космици на scutelum'a: по 1 малко петно отъ дветѣ

му страни, по една малка ламенна, косо или напрѣчно разположена спрѣмо срѣдния шевъ ивичка, по 2 тѣсни, напрѣчни ивици презъ срѣдата на всѣко крило, отъ които I-та (дѫговидна) се повдига нагорѣ къмъ срѣдния шевъ и по едно на върха на крилото. 2

2. Елитритѣ сѫ тъмно-кафяви. Главата между очитѣ има две надлъжни, гѫсти четчици отъ жълти космици. Гръдниятъ щитъ има по предния и задния рѫбъ странично 4 петна, образувани отъ гѫсти, жълти космици. Раменната малка ивичка е разположено напрѣчно на срѣдния шевъ. Голѣмина 10—17 мм. . . . . *arvicola* Ol.

— Елитритѣ сѫ черни. Главата между очитѣ има две слабо различими надлъжни четчици, образувани отъ рѣдки, бѣлѣзникаво-сиви космици. Раменната малка ивичка е разположено косо (наклонено) на срѣдния шевъ. Голѣмина 10—14 мм. . . . . *antilope* Schönh.

Родъ *Clytus* Laich.

Тѣлото е тъмно, елитритѣ иматъ сѫщитѣ напрѣчни жълти ивици и петна, както въ предидущния родъ.

Въ България се срѣщатъ три вида.

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Clytus Laich.

1. Антенитѣ къмъ върха сѫ слабо надебелени (разширени), отъ 6-то членче нагоре сѫ тъмно-кафяви или черни. Краката сѫ червено-жълти, само бедрата на предния и срѣдния чифтъ крака къмъ върха сѫ по-тъмни. Раменната жълта ивичка върху елитритѣ е дѫговидно извита. Голѣмиа 9—12 мм. . . . . *arietis* L.

— Антенитѣ къмъ върха не сѫ надебелени, всички членчета сѫ жълти. Раменната ивичка на елитритѣ е точковидна и косо разположена 2

2. Краката сѫ жълти, понѣкога бедрата на заднитѣ крака сѫ слабо затъмнени. Гръдниятъ щитъ е лъщивъ, той е по-грубо пунктиранъ. Голѣмина 6—10 мм. . . . . *rhamni* Germ.

— Краката (съ изключение на бедрата, които сѫ тъмно-кафяви) сѫ жълти. Гръдниятъ щитъ е матовъ или много слабо лъщивъ, финно и гѫсто пунктиранъ. Голѣмина 8—12 мм. . . . . *lama* Muls.

Родъ *Plagionotus* Muls.

Въ България се срѣщатъ 4 вида.

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Plagionotus Muls.

1. Всѣко крило има близо до основата си по една напрѣчна кѫса, жълта, тѣсна ивица или петно, което не е съединено съ scutelum'a 2

— Всѣко крило има близо до основата си по едно напрѣчно, овално, жълто петно, което е непосрѣдствено съединено съ scutelum'a 3

2. Антенитѣ и краката сѫ червено-жълти, надебеленията на бедрата на предния и срѣдния чифтъ крака често сѫ по-тъмно кафяви или черни. Предниятъ рѫбъ на гръдния щитъ има една непрекѫсната, напречна жълта ивица; задъ срѣдата на гръдния щитъ има още една, прекѫсната на две части, напречна жълта ивица. Всѣко крило има следнитѣ жълти петна и ивици: едно напрѣчно раменно петно, едно овално (полукрѫгло) до срѣдния шевъ, 3 напрѣчни, тѣсни дѫговидни ивици и едно петно на върха на крилото. Голѣмина 10—19 мм. (ф. 15) . . *arcuatus* L.

— Антенитѣ и краката сѫ червено-жълти. Предния рѫбъ на гръдния щитъ има една широка напрѣчна жълта ивица, задъ срѣдата има още една по-тѣсна жълта ивица. Елитритѣ иматъ 4 напрѣчни жълти ивици, отъ които I-та е много тѣсна и слабо видима, II та е кѫса и недостига до срѣдния шевъ, III-та е по-широка, достига и се разширява до срѣдния шевъ, а IV-та е много широка, достига до срѣдния шевъ, разширява се и се съединява съ връхното петно. Дъл. 14—20 мм. (ф. 16). . *detritus* L.

Фиг. 15.

Фиг. 16.

Фиг. 17.

Фиг. 18.

Фиг. 19.

3. Елитритѣ иматъ следнитѣ жълти петна: scutelum'a, едно овално, съединено съ него жълто петно, 3 напрѣчни ивици, отъ тѣхъ I-та се повдига къмъ срѣдния шевъ, удължава се и достига близо до scutelum'a, II-та е дѫговидна, достига до срѣдния шевъ, III-тата е по-кѫса, не достига до срѣдния шевъ и е слабо изпъкнала нагоре. Голѣмина 14—16 (фиг. 17) . . . . . *Bobelayi* Br.

— Елитритѣ иматъ сѫщитѣ жълти петна съ изключение: I-та напрѣчна ивица се повдига при срѣдния шевъ и слабо се удължава нагоре, III-та напрѣчна ивица е изпъкнала надолу. Върха на бедрата на краката сѫ по-тъмно кафяви. Голѣмина 8—14 (фиг. 18) . . . . . *floralis* Pall.

Родъ *Chlorophorus* Chevr.

Въ България се срѣщатъ 5 вида:

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Chlorophorus Chevr.

1. Горната страна на тѣлото и елитритѣ сж покрити съ гжсти жълти или сиви космици, презъ нея минаватъ черни напрѣчни ивици или петна. Елитритѣ на върха сж косо прерѣзани 2
— Елитритѣ сж черни, съ бѣлезникави напрѣчни знаци . . 3
2. Елитритѣ сж гжсто жълто окосмени, презъ тѣхъ минаватъ две напрѣчни черни ивици, които не сж прекжснати при срѣдния шевъ; задъ рамото на всѣко крило има по единъ черенъ, ненапълно затворенъ пръстенъ. Гръдния щитъ е жълтъ, презъ срѣдата му напрѣчно минава една черна, по-широка, или по-тѣсна ивица. Дъл. 8-12 мм. . . . *varius* F.
— Елитритѣ сж гжсто зеленикаво-жълто окосмени, презъ тѣхъ минаватъ следнитѣ напрѣчни черни ивици или петна, които сж прекжснати при срѣдния шевъ: едно надлъжно петно задъ рамото, едно въ форма на буква C и по 2 на всѣко крило, напрѣчно овални. Дъл. 9—14 . . *Herbsti* Br.
3. Гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж черни, съ бѣлезникави напрѣчни ивици и петна. Антенитѣ и краката сж черни . 4
— Гръдниятъ щитъ е червенъ, елитритѣ сж черни, само 2 напрѣчни дебели ивици и върха имъ сж покрити съ белезникави космици. Антенитѣ, пищялитѣ и ходилата на краката сж тъмно-кафяви. Дъл. 7—10 мм. . . *trifasciatus* F.
4. Елитритѣ на рамото си иматъ по едно бѣло петно или точка. Scutelum'а и около него, две напрѣчни ивици, отъ които I-та се повдига и извива нагоре къмъ scutelum'а, и върха на елитритѣ сж покрити съ бѣли космици. Основата на гръдния щитъ има една широка, но слабо различима, бѣло-окосмена напрѣчна ивица. Голѣмина 9-13 мм. . . . . *figaratus* Scop.
— Елитритѣ на рамото си нѣматъ бѣла точка или петно. Тѣлото е черно. Scutelum'а, 2 тѣсни и финни напрѣчни ивици, които къмъ срѣдния шевъ се повдигатъ нагоре, и върха на елитритѣ сж покрити съ гжсти бѣли космици. Голѣмина 6—9 мм. . . . . *sartor* F.

Родъ *Isotomus* Muls.

Is. speciosus Schneid. (=*semipunctatus* F.). Тѣлото е черно или по-свѣтло до тъмно-кафяво. Антенитѣ и краката кафяви, бедрата на краката сж по-тъмни. Елитритѣ сж тъмни, съ ярки бѣли, полулунни знаци и петна, съставени отъ гжсти космици. Гръдниятъ щитъ е тъменъ, въ срѣдата има една надлъжна бѣла ивичка и странично отъ нея още 2 по-малки, кржгли петна или точки. Голѣмина 12—20 мм. (ф. 19, стр. 189).

ab. *Ganglbaueri* Pic.—Гръдниятъ щитъ, и особено много елитритѣ сж покрити съ гжсти, полегнали бѣли космици, които замаскирватъ останалитѣ полулунни знаци и петна. (1 екз. отъ гара Левски, II. 1932 г., 1 екз. отъ с. Турия, 2. VIII. 1899 г. Йоак.).

Родъ *Anaglyptus* Muls.

An. mysticus L. Тѣлото е черно, елитритѣ иматъ широка ръждиво-червена основа, която странично и назадъ се простира до срѣдата на крилото. Всѣко крило има по 3 финни и тѣсни, бѣло-окосмени, джговидни, напрѣчни ивици, които къмъ срѣдния шевъ се удължаватъ нагоре. Една широка ивица на върха е сжщо бѣла. Голѣмина 9—13 мм.

ab. *hieroglyphicus* Hbst. — Основата на елитритѣ е черна. Другитѣ белези сж сжщитѣ.

Родъ *Purpuricenus* Fisch.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ видове:

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Purpuricenus Fisch.

1. Гръдниятъ щитъ е червено-жълтъ или червенъ съ 4 или 5 кадифяно-черни петна, образувани отъ гжсти космици . . 2
— Гръдниятъ щитъ е черенъ, съ или безъ червени петна, или е червенъ съ черна напрѣчна основа 3
2. Гръдниятъ щитъ е жълто-червенъ. Отгоре му се намиратъ 2 черни, кржгли петна, до основния ржбъ има още 2 по-голѣми, косо удължени, и по срѣдата има едно по-малко и почти невидимо. Елитритѣ сж жълти или червеникави съ следнитѣ черни ивици: основата имъ има една широка, зжбоподобна ивица, която къмъ срѣдния шевъ чрезъ тѣсенъ израстъкъ се съединява назадъ съ голѣмо сърцевидно петно, което назадъ се удължава, стѣснява и после наново се разширява и дава второ сърцевидно разклонение. Върха на елитритѣ е жълтъ. Голѣмина. . 18—20 мм. (фиг. 20) . . . . . *dalmatinus* St.
— Гръдниятъ щитъ е червенъ. Отгоре има 2 черни, кржгли петна (понѣкога липсватъ), до основния ржбъ има още 2 по-голѣми, съединени помежду си и по срѣдата има още едно, по-малко. Елитритѣ сж червени, върха имъ ($^1/_3$ отъ елитритѣ) е заетъ съ една широка, напречна, изпъкнала напредъ черна ивица. Голѣмина 18—20 мм. (фиг. 21) . . . . . *Desfontainei*[1]) Fabr.
3. Върху срѣдния шевъ на елитритѣ има едно елиптично черно петно, което назадъ се разширява и обхваща и върха на крилото. Гръдниятъ щитъ е черенъ съ 2 странични

червени петна (при типа), обаче често цвѣта му силно варира. Дъл. 13—20 мм. (фиг. 22) . . . *budensis* Götze.
а) гръдния щитъ е черенъ, отпредъ има 2 малки червени точки . . . . . *ab. punctiger* Apf.
б) гръдния щитъ е съвършенно черенъ . . *ab. affinis* Brülle.
в) гръдния щитъ е червенъ, само по задния ржбъ минава една тѣсна или по-широка черна ивица . . *ab. hungaricus* Hbst.
— Върху срѣдния шевъ на елитритѣ има едно елиптично, черно петно, което назадъ се стѣснява и не достига до върха на крилото 4

Фиг. 20.

Фиг. 21.

Фиг. 22.

Фиг. 23.

Фвг. 24.

4. Върха на елитритѣ е слабо прерѣзанъ. Гръдниятъ щитъ е черенъ, отстрани има 2 червени петна. Голѣмина 14—20 мм. (фиг. 23) . . . . . *Kaehleri* L.
а) гръдния щитъ е чисто черенъ . . . . ab. *nigricollis* Rag.
— Върха на елитритѣ е по-силно прерѣзанъ. Тѣлото е по-тѣсно и малко. Гръдниятъ щитъ е черенъ, отъ дветѣ страни има по едно голѣмо, полегато разположено червено петно. Дъл. 12—14 мм. (фиг. 24) . . . *globolicollis* Muls.
а) гръдниятъ щитъ е черенъ, предната широка часть и отстрани е червенъ . . . . . ab. *transversalis* Müll.

Племе **Lepturini.**

Тукъ се числятъ 16 рода:

Таблица за опредѣление родоветѣ отъ племе Lepturini:

1. Антенитѣ сж разположени между дветѣ очи (фиг. 25,а) . 2
— Антенитѣ сж разположени предъ очитѣ или сж на сжщата линия съ предната часть на очитѣ (фиг. 25,б) 8
2. Prosternum'a на преднегърда на върха си е разширенъ (фиг. 25,а) 3
— Prosternum'a на преднегърда на върха си никакъ не е разширенъ (фиг. 26,б) 6

---

[1]) Въ материалитѣ, подарени отъ г. Д. Иоакимовъ на Царската ент. станция, се намѣри 1 екз. отъ Макри (Марония) 28.VI. 1919 г., опредѣленъ като *P. desfontainei* Fabr. Този видъ не е публикуванъ досега никжде, ето защо тукъ го съобщаваме като новъ за фауната на България.

3. Очитѣ сж отдалечени отъ основата на мандибулитѣ (ф. 27,а). Елитритѣ къмъ върха се стѣсняватъ (при мжжкитѣ индивиди по-силно, при женскитѣ по-слабо) 4
— Очитѣ сж близо до основата на мандибулитѣ (защото бузитѣ сж много кжси) (фиг. 27,б). Елитритѣ сж почти паралелни, назадъ не се стѣсняватъ . . р. *Grammoptera* Serv.
4. Заднитѣ жгли на гръдния щитъ сж източени островърхо, или сж по-слабо удължени (фиг. 28,а). 5

Фиг. 25.

Фиг. 26.

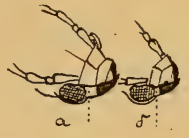

Фиг. 27.

Фиг. 28.

— Заднитѣ жгли на гръдния щитъ сж затжпени (фиг. 28,б) . . . . . р. *Leptura* L.
5. Заднитѣ жгли на гръдния щитъ сж много остро източени и удължени. Върха на елитритѣ е остро прерѣзанъ и външния жгълъ е често остъръ . . р. *Strangalia* Serv.
— Заднитѣ жгли на гръдния щитъ сж по-слабо удължени. Върха на елитритѣ е слабо прерѣзанъ, или е закржгленъ . . . . . р. *Judolia* Muls.
6. Очитѣ отъ къмъ вжтрешна страна не сж бъбрековидно изрѣзани и се намиратъ много близо до основата на мандибулитѣ . . . . . р. *Cortodera* Muls.
— Очитѣ отъ вжтрешна страна сж бъбрековидно изрѣзани и сж разположени малко по-далечъ отъ основата на мандибулитѣ 7
7. Гръдниятъ щитъ е конически, заднитѣ жгли сж островърхо удължени . . . . . р. *Alosterna* Muls.
— Гръдниятъ щитъ не е конически, странично е топчесто разширенъ, заднитѣ му жгли сж закржглени . р. *Pidonia* Muls.
8. Пищялитѣ на заднитѣ крака на върха си нѣматъ дълбока изрѣзка (фиг. 29,а) 9
— Пищялитѣ на заднитѣ крака на върха си отъ вжтрешна страна иматъ изрѣзка, въ началото на която се намиратъ два бодли (фиг. 29,б) . . . . . р. *Stenocorus* Bat.
9. Третото членче на стжпалата на заднитѣ крака е раздвоено до срѣдата на дължината си. Отъ дветѣ страни на гръдния щитъ се намира по 1 бодловиденъ израстъкъ . . . . . р. *Pachyta* Zett.
— Третото членче на стжпалата на заднитѣ крака е раздвоено до основата си на две части 10
10. Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ въ срѣдата си иматъ по едно гърбаво (бодловидно) възвишение (фиг. 30,а) 11

— Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ сж закржглени, безъ възвишения (фиг. 30,б). Mesosternum'a на срѣднегърда отдолу е остръ, тѣсенъ и тржгъленъ . . . . . р. *Acmaeops* Lec.

— Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ въ срѣдата си иматъ по единъ остръ или по-тжпъ бодилъ (фиг. 30,в) . . 12

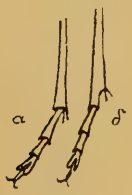

Фиг. 29.

Фиг. 30.

Фиг. 31.

11. Елитритѣ сж сини или зелени съ металенъ блѣсъкъ. Гръдниятъ щитъ е червенъ или черенъ . . . р. *Gaurotes* Lec.

— Елитритѣ сж матово жълти, съ черни точки или петна, или пъкъ елитритѣ сж черни съ жълти петна . . . . . р. *Evodinus* Lec.

12. Prosternum'a на преднегърда (между основата на преднитѣ крака) е широкъ и силно изпъкналъ. Страничнитѣ ржбове на гръдния щитъ иматъ по единъ остръ бодилъ (фиг. 30,в) . . . . . р. *Rhagium* F.

— Prosternum'a на преднегърда е тѣсенъ и разположенъ дълбоко между изпъкналитѣ бедрени ябълки на краката 13

13. Главата между очитѣ е изпъкнала, слѣпоочнитѣ области задъ очитѣ сж ясно оразличени и удължени, главата назадъ изведнажъ се стѣснява. Елитритѣ назадъ сж почти паралелни (фиг. 31,а) 14

— Главата между очитѣ не е подута. Слѣпоочнитѣ области задъ очитѣ сж кжси и главата назадъ постепенно се стѣснява (фиг. 31,б). Елитритѣ назадъ се стѣсняватъ, при мжжкитѣ индивиди по-силно, при женскитѣ по-слабо . . . . . *p. Tocotus* Zett.

14. Главата между очитѣ е силно подута. Очитѣ сж финно фацетирани. Гръдниятъ щитъ е лъскавъ, гладъкъ, елитритѣ сж сини . . . . . р. *Rhamnusium* Latr.

— Главата между очитѣ не е много изпъкнала. Очитѣ сж грубо фацетирани. Гръдниятъ щитъ е гжсто и ситно пунктиранъ. Елитритѣ сж тъмно или по-свѣтло кафяви, съ жълтеникави петна . . . . . р. *Xylosteus* Friv.

Родъ *Rhagium* F.

Въ България се срѣщатъ 4 вида:

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Rhagium F.:

1. Задочнитѣ (temporal'нитѣ) области на главата сѫ удължени и задъ тѣхъ главата изведнажъ силно се стѣснява . . 2
— Задочнитѣ (temporal'нитѣ) области на главата сѫ кѫси и задъ тѣхъ главата постепенно и слабо се стѣснява. Елитритѣ сѫ сиво-жълти, покрити съ сиви, петнисто-разположени космици. Всѣко крило има по 3 надлъжни, изпъкнали ребра, отъ които дветѣ външни къмъ върха на крилото се съединяватъ въ едно. Надлъжнитѣ ребра, прекѫснати тукъ-тамъ, 2 напрѣчни ивици и нѣколко други по-малки мѣста на елитритѣ сѫ черни и безъ космици (голи). Голѣмина 13—18 мм. . . . . *inquisitor* L.
2. Горната страна на тѣлото е покрита съ гѫсти, петнисто разположени групички отъ жълти или сиви космици. Всѣко крило има по две жълти или жълто-червени напрѣчни ивици, покрити и маскирани отъ множество жълтеникави космици. Антенитѣ и краката сѫ гѫсто окосмени 3
— Горната страна на тѣлото е оскѫдно покрита съ финни, равномѣрно разположени, ниски, сиви, космици. Scutelum'а е покритъ съ гѫсти, жълтеникави космици. Елитритѣ сѫ черни, лъскави, странитѣ и върха имъ сѫ червеникаво-кафяви. Всѣко крило има по 2 полегати, напрѣчни, блѣдо-жълти ивици. Антенитѣ, съ изключение на основното членче, основата на бедрата, пищялитѣ (безъ върха си) и стъпалата на краката сѫ червено-кафяви. Останалитѣ части сѫ по-тъмни до черни. Дъл.15—21 мм. *bifasciatus* F.
3. Елитритѣ иматъ по едно възвишение между рамото и scutelum'а. Между дветѣ напрѣчни жълто-червени ивици на елитритѣ нѣма голо (безъ космици), черно поле. Голѣмина 18—25 мм. . . . . *sycophanta* Schrk.
— Елитритѣ нѣматъ възвишение между рамото и scutelum'а. Между дветѣ напрѣчни жълтеникави ивици на елитритѣ има по-едно голѣмо, черно, лишено отъ космици петно. Голѣмина 15—20 мм. . . . . *mordax* Deg.

Родъ *Rhamnusium* Latr.

Въ България се срѣща вида *Rh. bicolor* Schr. Главата, гръдния щитъ, коремчето, краката и основнитѣ 4 членчета на антенитѣ сѫ кафяви, елитритѣ и останалитѣ части сѫ тъмно-сини, съ металенъ блѣсъкъ. Гръдниятъ щитъ е гладъкъ, лъскавъ, въ срѣдата има две изпъкнали възвишения. Голѣмина 17—22 мм.

Родъ *Xylosteus* Friv.

Въ България се намѣриха 2 вида: Тъй като типичнитѣ форми на видоветѣ не сме срѣщали, ще дадемъ кратко описание на аберациитѣ:

1. *Xylosteus spinole* Friv. ab. *bulgaricus*[1] Heyr.—Горната страна на тѣлото е по-тъмно кафява, долната страна — посвѣтла. Елитритѣ сж гжсто и едро пунктирани. Всѣко крило има по 3 сламено-жълти петна, отъ които едно се намира предъ върха на крилото и две косо разположени до страничния ржбъ. (Раменното петно, което се срѣща при типичната форма, тукъ липсва).

2. *Xylosteus Bartoni* ab. *Heyrovsky* Ob. — Тѣлото е тъмно-червеникаво-кафяво. Елитритѣ сж гжсто и едро пунктирани. Всѣко крило има по 2 жълтеникави петна, разположени до страничния ржбъ.

Родъ *Toxotus* Zett. (= *Oxymirus* Muls.)

Въ България се срѣща вида *cursor* L. — Мжжкитѣ индивиди сж черни, тѣлото имъ е тѣсно, покрито съ сребристи, мазно-лъскави космици, женскитѣ индивиди сж по-широки, тѣлото е ржждиво-кафяво. Всѣко крило има по две надлъжни, широки, черни ивици, едната минава по срѣдния шевъ, а другата започва отъ рамото и свършва малко предъ върха на крилото. Голѣмина 16—23 мм.

Родъ *Stenocorus* Bat. (=*Toxotus* Bat.)

St. quercus Götze. — Третото членче на антенитѣ е по-кжсо отъ петото. Тѣлото е черно. При мжжкитѣ индивиди коремчето и раменатa на елитритѣ сж червени, а при женскитѣ индивиди елитритѣ сж кафяво-жълти или черни. Голѣмина 13—19 мм.

Родъ *Pachyta* Zett.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 2 вида:

1. Тѣлото е черно, елитритѣ сж нечисто кафяви или жълтеникави; всѣко крило има по 2 неясно ограничени и блѣди, напрѣчни, черни петна, отъ които горното се удължава навънъ, достига и обхваща рамото. Голѣмина 16—20 мм. . . . . *lamea* L.
2. Тѣлото е черно, елитритѣ сж чисто жълти или свѣтлокафяви; всѣко крило има по 2 черни, ясно оформени петна, отъ които горното е закржглено, навънъ не се удължава и не обхваща рамото. Голѣмина 14—24 мм. . . . . *quadrimaculata* L.

---

[1] Оригиналната диагноза на тази аберация е публикувана въ статията на D-r L. Heyrovsky: „Beitrag zur Kenntnis der bulgarischen Cerambyciden", въ „Известия на Царскитѣ Научни Институти". Кн. IV, 1931 год., стр. 84. София.

Родъ *Evodinus* Lec. (= *Brachyta* Fairm.)

Срѣщатъ се 2 вида.

1. Първото (основното) членче на стѫпалата на заднитѣ крака е толкова дълго, колкото последующитѣ две заедно или е малко по-дълго. Тѣлото е черно. Първитѣ 4 членчета и основата на V-тото членче на антенитѣ, пищялитѣ на краката (съ изключение на върха имъ) и елитритѣ сѫ сламено-жълти. Останалитѣ части сѫ черни. Всѣко крило има по 6 кръгли, черни точки, отъ които 3 близо до срѣдния шевъ и 3 — близо до страничния ржбъ. Голѣмина 14—15 мм. . . . . *balcanicus* Hamp.
2. Първото (основното) членче на стѫпалата на заднитѣ крака е тѣсно и е доста по-дълго отъ дветѣ последующи заедно. Тѣлото е черно. Антеннитѣ членчета отъ третото нагоре въ основата си сѫ жълто-кафяви. Краката сѫ червени или жълти (съ изключение върха на бедрата и пищялитѣ, които сѫ черни). Елитритѣ сѫ неравни, съ вдлъбнатини и бразди. Елитритѣ сѫ черни, съ две напрѣчни, разкѫсани жълти ивици и множество други малки мрежовидни, жълти петна, или — елитритѣ сѫ кафяви, върха, странитѣ, една напрѣчна ивица по срѣдата, нѣколко чертички на предната половина и нѣколко въ задната сѫ черни. Голѣмина 10—12 мм. . . *clathratus* Fabr.

Родъ *Actaeops* Lec.

Въ България се срѣщатъ 3 вида.

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ рода Actaeops Lec.:

1. Гръдниятъ щитъ е изпъкналъ чакъ до предния ржбъ. По срѣдата на гръдния щитъ нѣма надлъжна бразда. Тѣлото е черно, елитритѣ сѫ синьо-черни, гръдниятъ щитъ е червенъ, коремчето жълто-червено. Горната повърхность е покрита съ финни, изправени нагоре тъмни космици. Голѣмина 7—9 мм. . . . . *collaris* L.
— Гръдниятъ щитъ е прищъпнатъ до предния си ржбъ, въ срѣдата има надлъжна бразда (линия) 2
2. Очитѣ сѫ отдалечени отъ основата на мандибулитѣ. Първото (основното) членче на стѫпалата на заднитѣ крака е доста по-дълго отъ дветѣ последующи заедно. Елитритѣ сѫ жълто-кафяви. Едно раменно удължено петно, върха и срѣдния шевъ на елитритѣ сѫ черни. Голѣмина 7—11 мм. . . . . *pratensis* Laich.
— Очитѣ сѫ много близо до основата на мандибулитѣ. Първото (основното) членче на стѫпалата на заднитѣ крака е малко по-дълго отъ дветѣ последующи. Елитритѣ сѫ черни или странично иматъ жълтеникавъ ржбъ (рѣдко цѣлитѣ елитри сѫ жълти). Дъл. 8-9 мм. *septentrionis* Thoms.

Родъ *Gaurotes* Lec.

Въ България се срѣща вида *G. virginea* L. — Тѣлото е черно, безъ космици. Гръдниятъ щитъ е кафяво-червенъ (при ab. *thalassina* Schrk.) и черенъ или тъмно-кафявъ (при типичната форма). Коремчето е черно-кафяво, елитритѣ сж сини, зелени до виолетови, съ силенъ металенъ блѣсъкъ. Елитритѣ сж грубо скулптирани. Голѣмина 9—12 мм.

Родъ *Cortodera* Muls.

Въ България се срѣщатъ 3 вида.

Таблица за опредѣление на видоветѣ отъ р. Cortodera Muls.:

1. Последното членче на челюстнитѣ пипалца на върха си не е разширено, а е закржглено или прерѣзано. Коремчето е съвсемъ черно 2
— Последното членче на челюстнитѣ пипалца на върха е разширено и е косо отрѣзано. Коремчето е черно, понѣкога върха му е червенъ или жълтъ 3
2. Гръдниятъ щитъ въ срѣдата е вдлъбнатъ, но нѣма гладка неокосмена линия. Тѣлото е черно, елитритѣ иматъ зеленикавъ оттенъкъ. Основитѣ на антенитѣ и на бедрата на краката сж червено-кафяви. Елитритѣ сж черни, всѣко крило въ основата си има по 2 жълто-кафяви петна. Главата, гръдниятъ щитъ и долната страна на тѣлото сж покрити съ много гжсти, полегнали, жълтеникаво-сиви космици. Елитритѣ сж гжсто пунктирани и покрити съ по-рѣдки, зеленикаво-сиви космици. Голѣмина 11 мм. . . . . *humeralis* Schall.
— Гръдниятъ щитъ въ срѣдата си надлъжно е вдлъбнатъ и има една гладка, неокосмена линия. Тѣлото е черно. Елитритѣ иматъ зеленикавъ оттенъкъ, основата на антенитѣ и по-голѣмата часть отъ краката сж червеножълти. Елитритѣ много финно пунктирани. Голѣмина 11 мм. . . . . *femorata* F.
3. Главата, гръдниятъ щитъ и коремчето (съ изключение на последнитѣ членчета) сж черни. Краката сж черни, предния чифтъ, съ изключение на ходилата и основата на бедрата сж жълти. Елитритѣ сж жълто-кафяви, страничнитѣ имъ ржбове и срѣдния шевъ сж черни. Елитритѣ сж ситно и финно пунктирани. Голѣмина 7—11 мм. . . . . *flavimana* Waltl.
а: елитритѣ сж тъмни до черни . . . . . *ab. brachialis* Glb.

Родъ *Pidonia* Muls.

Единственъ европейски видъ — *P. lurida* Fabr. — Главата и гръдниятъ щитъ сж тъмно-кафяви и финно пункти-

рани, елитритѣ сж сламено-жълти или блѣдо-кафяви. Антенитѣ сж тъмно-кафяви, първитѣ две членчета и върха на всички останали сж свѣтло-кафяви, първиятъ чифтъ крака сж жълто-кафяви, върха на бедрата и пищялитѣ на втория и третия чифтъ крака сж черни. Голѣмина 9—11 мм.

ab. *Ganglbaueri* Ormay. — Главата и гръдниятъ щитъ сж черни. Страничнитѣ ржбове и срѣдния шевъ на елитритѣ сж тъмни до черни. Тѣлото отдолу е черно.

Родъ *Grammoptera* Serv.

Въ България се срѣщатъ 3 вида.

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Grammoptera:

1. Краката сж жълти, само стжпалата сж черни. Антенитѣ сж кафяви, първото (основното) членче е по-свѣтло. Тѣлото е черно, горната страна е покрита съ златно-жълти, лъщиви космици. Главата и върха на елитритѣ сж безъ космици. Голѣмина 6—7 мм. . . . . *ustulata* Schall.
— Краката отчасти или цѣлитѣ сж черни 2
2. Антенитѣ сж тъмно-кафяви, първитѣ две членчета и основата на всѣко последуеще сж свѣтло-кафяви, краката сж черни, основата на бедрата, понѣкога и пищялитѣ сж жълти. Гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж обрасли съ сиви или жълтеникави, лъщиви космици. Голѣмина 4—6 мм. . . . . *ruficornis* F.
— Антенитѣ сж черни, само къмъ върха сж тъмно-червеникави. Тѣлото е черно. Гръдниятъ щитъ и елитритѣ сж покрити съ финни, сиви космици, безъ блѣсъкъ. При ♂♂ индивиди последнитѣ 2—3 коремни сегменти и основата на бедрата на краката сж червено-жълти. Дълж. 6—9 мм. . . . . *variegata* Germ.

Родъ *Alosterna* Muls.

Alosterna tabacicolor Deg. — тѣлото е малко, черно. Елитритѣ, краката и основата на антенитѣ сж кафяво-жълти. Елитритѣ по срѣдния си шевъ, страничния ржбъ и върха сж малко по-тъмни или черни. Голѣмина 6—8 мм.

Родъ *Leptura* L.

Въ България се срѣщатъ следнитѣ 17 вида.

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Leptura L.:

1. Елитритѣ назадъ се стѣсняватъ слабо (при ♀ инд.), или по-силно (при ♂ инд.) 3
— Елитритѣ назадъ не се стѣсняватъ, страничнитѣ имъ ржбове сж паралелни 2

2. Елитритѣ сѫ еднообразно черни. Тѣлото е черно. Краката (съ изключение на ходилата) сѫ червено-жълти. Гръдниятъ щитъ и елитритѣ сѫ дълбоко и грубо пунктирани и сѫ лъскави. Върха на елитритѣ е закръгленъ. Голѣмина 9—11 мм. . . . . *rufipes* Schall.
— Елитритѣ сѫ черни, всѣко крило има по 3 червено-жълти петна, наредени едно подъ друго. Главата, гръдниятъ щитъ и елитритѣ сѫ гѫсто пунктирани. Върха на елитритѣ е прерѣзанъ косо. Външниятъ жгълъ е тѫпъ. Голѣмина 9—10 мм. . . . . *sexquttata* F.
3. Горната страна на гръдния щитъ е покрита съ кѫси, полегнали назадъ космици 4
— Горната страна на гръдния щитъ е покрита съ по-дълги, изправени нагоре космици 6
4. Върхътъ на елитритѣ е отрѣзанъ полегато, външниятъ му жгълъ е тѫпъ или правъ. Тѣлото е черно. Елитритѣ сѫ червени. Върхътъ на елитритѣ и едно сърцевидно петно върху срѣдния шевъ, съединено съ върха — сѫ черни. Голѣмина 12—16 мм. . . . . *cordigera* Füssly.
— Върхътъ на елитритѣ е отрѣзанъ косо, външниятъ жгълъ е остъръ 5
5. Елитритѣ сѫ жълто-кафяви (при мѫжкитѣ индивиди) или червено-кафяви (при женскитѣ). Тѣлото е черно, гръдниятъ щитъ е черенъ (при мѫж. инд.) или червенъ (при женс. инд.). Главата и гръдния щитъ сѫ гѫсто пунктирани, матови. Краката сѫ жълто-кафяви, съ изключение на бедрата, които сѫ черни. Голѣмина 11—19 мм. . *rubra* L.
а. главата задъ очитѣ има две червени петна . . . . . аb. *maculiceps* Gabr.
— Елитритѣ сѫ черни и при двата пола. Тѣлото е черно, матово, покрито съ много финни, жълти космици. Scutelum'a при мѫж. инд. е покритъ съ сребристо-бѣли космици, при женск. инд. е покритъ съ злато-жълти космици. Голѣмина 14—21 мм. . . . . *scutellata* F.
6. Елитритѣ на върха сѫ косо отрѣзани, външниятъ жгълъ е остъръ 7
— Елитритѣ на върха сѫ тѫпо отрѣзани, външниятъ жгълъ е тѫпъ или правъ 10
— Елитритѣ на върха сѫ закръглени или прерѣзани, но жглитѣ сѫ закръглени 13
7. Краката сѫ еднообразно червени, понѣкога отчасти сѫ черни. Антенитѣ сѫ тъмно-червено-кафяви или черни 8
— Краката сѫ черни, понѣкога пищялитѣ на I-ия чифтъ крака сѫ кафяви. Антенитѣ сѫ съвсемъ черни 9
8. Краката отчасти сѫ червени, отчасти черни. Първиятъ и вториятъ чифтъ крака (съ изключение основата на бедрата) сѫ червени; третия чифтъ крака, съ изключение върха на пищялитѣ, сѫ черни. Елитритѣ сѫ червено-ка-

фяви. Антенитѣ при мжж. индивиди сж тъмно-кафяви, съ изключение на основнитѣ 3 членчета, които сж черни. Главата и гръдният щитъ сж черни. Голѣмина 14—17 мм. . . . . *erythroptera* Hag.

— Цѣлитѣ крака и елитри сж жълто-червени. Антенитѣ и при двата пола сж черни. Тѣлото е черно, коремчето е кафяво, при ♀ инд. основата му е черна. Голѣмина 14 мм. . . . . *rufa* Br.

9. Елитритѣ при ♂ и ♀ инд. сж жълто-кафяви съ черенъ връхъ. Последното коремно членче при ♂♂ инд. е силно изрѣзано навжтре и кухо, при ♀ ♀ инд. има по срѣдата си една надлъжна, плитка бразда. Голѣмина 10—12 мм. . . . . *fulva* Deg.

— Елитритѣ при ♀ ♀ инд. сж еднообразно, матово-червени, а при ♂♂ инд. сж жълто-кафяво, съ черенъ връхъ. Външният ржбъ на елитритѣ е сжщо черенъ. Голѣмина 9—11 мм. . . . . *sanquinolenta* L.

— Елитритѣ при ♀ ♀ инд. сж червено-кафяви, покрити съ жълти, лъскави космици, страничнитѣ ржбове и върха имъ сж черни; елитритѣ при ♂♂ инд. сж жълто-кафяви, една сравнително широка странична ивица по външния ржбъ, върха, а понѣкога и срѣдния шевъ сж черни. Голѣмина 9—14 мм. (Цвѣта на елитритѣ силно варира—отъ червенъ, кафявъ до чисто черенъ, или съ слаби червени петна) . . . . . *dubia* Scop.

а. Тѣлото е черно, елитритѣ сжщо черни . ab. *chamomillae* F.

б. Елитритѣ сж черни, рамената и върха имъ сж червени . . . . . ab. *Starki* Schils.

10. Основитѣ на срѣднитѣ членчета на антенитѣ сж бѣлезникаво-жълти, върховетѣ имъ сж черни, останалитѣ членчета на антенитѣ сж черни 11

— Всичкитѣ членчета на антенитѣ сж черни 12

11. Елитритѣ сж черни, покрити съ жълто-зелени или сиви, лъскави, кжси и много гжсти космици. Гръдният щитъ и особено коремчето сж покрити съ сжщитѣ космици. Голѣмина 15—19 мм. . . . . *virens* L.

— Елитритѣ сж жълто-кафяви, понѣкога върха и външния имъ ржбъ сж по-тъмни. Дъл. $8^1/_2$—10 мм. *maculicornis* Deg.

12. Тѣлото е черно, елитритѣ сж жълто-кафяви, върха имъ и въ срѣдата на всѣко крило по една точка, сж черни. Главата е ситно пунктирана, гръдния щитъ и елитритѣ сж по-грубо пунктирани. Голѣмина 13-16 мм. *tesserula* Charp.

— Тѣлото е черно, елитритѣ сж еднообразно червено-кафяви. Главата и гр. щитъ сж по-ситно и гжсто пунктирани. Голѣмина 10—12 мм. . . . . *pallens* Br.

13. Елитритѣ сж еднообразно жълти. Гръдният щитъ е покритъ съ жълтеникави, гжсти космици. Тѣлото е черно, краката сжщо, съ изключение на пищялитѣ на предния и срѣдния чифтъ крака, които сж жълтеникави. Голѣмина $6^1/_2$—8 мм. . . . . *livida* Fabr.

— Елитритѣ сѫ червено-кафяви или червено-жълти, всѣко крило има по една черна, кръгла точка, понѣкога и върха е черенъ 14

14. Главата, гръдниятъ щитъ и елитритѣ сѫ покрити съ гѫсти бѣлезникави или жълтеникави космици. Елитритѣ сѫ жълто-кафяви, по срѣдата на всѣко крило има по 1 черно петно, срѣдниятъ шевъ на елитритѣ е сѫщо черенъ. Голѣмина 8—11 мм. . . . . *unipunctata* F.

— Главата и гръдниятъ щитъ сѫ покрити съ по-тъмни, понѣкога черни, изправени нагоре космици. Елитритѣ сѫ покрити съ по-низки и рѣдки, жълтеникави космици. Елитритѣ сѫ сламено-жълти или кафяво-жълти, върха имъ, срѣдниятъ шевъ и по една точка на всѣко крило — сѫ черни. Голѣмина 11—14 мм. . . . . *moesiaca* Dan.

Родъ *Iudolia* Muls.

Въ България се срѣщатъ два вида.

Тѣ се отличаватъ помежду си по следнитѣ белѣзи:

1. Елитритѣ сѫ жълто-кафяви, слабо лъскави, много финно пунктирани, срѣдниятъ шевъ е черенъ. Основниятъ ржбъ на елитритѣ, 2 напрѣчни назѫбени ивици, отъ които горната често е прекѫсната, и върха на елитритѣ сѫ черни. Голѣмина 8—12 мм. . . . . *erratica* Dalm.

a. коремчето е тъмно-червено, връхното петно на елитритѣ, понѣкога и другитѣ напрѣчни ивици, червено-черни. . . . . ab. *erythrura* Küst.

2. Елитритѣ сѫ жълто-кафяви, матови, по-грубо и гѫсто пунктирани. Върхътъ на елитритѣ, две напрѣчни ивици, (прекѫснати до срѣдния шевъ, отъ които първата е винаги разкѫсана на 2—3 петна) сѫ черни. Чернитѣ петна много вариратъ. Голѣмина 8—12 мм. . *cerambyciformis* Schr.

Родъ *Strangalia* Serv.

Въ България се срѣщатъ 10 вида.

Таблица за опредѣление видоветѣ отъ р. Strangalia:

1. Елитритѣ сѫ черни съ жълти напрѣчни ивици 2
— Елитритѣ нѣматъ такива напрѣчни ивици 5
2. Тѣлото е много тѣсно. Последнитѣ 6 членчета на антенитѣ странично и къмъ върха си иматъ много нѣжно оформени, надлъжни вдлъбнатинки. Тѣлото е черно, краката (съ изключение върха на бедрата и ходилата на заднитѣ крака), срѣднитѣ членчета на коремчето (при ♂♂) и 4 напрѣчни, прекѫснати при срѣдния ржбъ ивици върху елитритѣ, сѫ жълти. Първитѣ 5 членчета на антенитѣ сѫ черни, останалитѣ сѫ жълто-кафяви (понѣкога цѣлитѣ сѫ жълто-кафяви). Гръдниятъ щитъ е покритъ съ

жълтеникави, лъскави космици, долната страна на тѣлото сжщо. Голѣмина 12—15 мм. . . . . *attenuata* L

— Тѣлото е по-широко. Последнитѣ 6 членчета на антенитѣ нѣматъ вдълбнатини 3

3. Дветѣ страни на гръдния щитъ иматъ по единъ малъкъ, но ясно видимъ тжпъ бодилъ. Гръдниятъ щитъ е подълъгъ, отколкото широкъ. Тѣлото е черно, покрито съ финни космици. Елитритѣ сж жълти, съ изключение на срѣдния шевъ, върха, една напречна ивица предъ върха и въ първата половина на елитритѣ 7 петна — сж черни. (Петната по голѣмина и форма вариратъ твърде много). Краката сж жълти, съ изключение върха на бедрата, пищялитѣ и стжпалата на заднитѣ крака, които сж черни. Антенитѣ сж жълти, съ изключение на първото членче и основитѣ на всички последующи — които сж черни. Голѣмина 13—18 мм. . . . . *maculata* Pod

а) Дветѣ по-голѣми черни петна въ първата половина на елитритѣ липсватъ, оставатъ две малки, слабо различими черни точки близо до срѣдния шевъ и странично отъ тѣхъ, върху страничния ржбъ по 2, едно надъ друго по-голѣми черни петна . . . . . ab. *binotata* Muls.

б) Въ първата половина на елитритѣ липсватъ четири черни петна, оставатъ странично по едно малко и подъ него едно по-голѣмо петно . . . . ab. *externepunctata* Muls.

— Странитѣ на гръдния щитъ нѣматъ бодилъ. Гръдниятъ щитъ е по-широкъ отколкото дълъгъ или е почти толкова широкъ, колкото дълъгъ 4

4. Предниятъ и задниятъ ржбъ на гръдния щитъ сж покрити съ гжсти, дълги златно-жълти, лъскави космици. Тѣлото е черно. Всѣко крило има по 4 жълти, напрѣчни ивици, които сж прекжснати до черния срѣденъ шевъ. Коремнитѣ сегменти сж покрити по напрѣчнитѣ си ржбове съ златно-жълти космици. Антенитѣ при мжжкитѣ индивиди сж черни, при женскитѣ индивиди сж червено-жълти. Голѣмина 15—18 мм. . . . . *aurulenta* F.

— Цѣлата повърхность на гръдния щитъ е покрита съ сиви или жълтеникави космици. Тѣлото е черно, елитритѣ сж сжщо черни, всѣко крило има по 4 напрѣчни жълти ивици, прекжснати до срѣдния шевъ. Долната страна на тѣлото е покрита съ жълти, лъскави космици. Голѣмина 12—16 мм. . . . . *quadrifasciata* L.

5. Коремчето е черно 6

— Коремчето цѣло или отчасти е червено или жълто . . . 7

6. Гръдниятъ щитъ въ радния си ржбъ е разширенъ и е малко по-тѣсенъ отъ основата на елитритѣ. Тѣлото е черно, покрито съ финни, жълтозеленикави космици, долната страна е по-гжсто окосмена. Елитритѣ и основата на пищялитѣ на краката при женскитѣ индивиди сж жълто-кафяви, при мжжкитѣ индивиди сж съвършено черни. Голѣмина 12—15 мм. . . . . *pubescens* F.

— Задниятъ ржбъ на гръдния щитъ е по-тѣсенъ отъ основата на елитритѣ. Гръдниятъ щитъ е доста грубо и гѫсто пунктиранъ, почти е безъ блѣсъкъ. Тѣлото е черно. Елитритѣ при женскитѣ индивиди сѫ кафяво-червени, една широка, клиновидна ивица по срѣдния шевъ, съединена съ върха на елитритѣ, страничния ржбъ и върха, сѫ черни. Елитритѣ при мѫжкитѣ индивиди сѫ кафяви, върха и една тѣсна ивица по срѣдния шевъ, сѫ черни. Голѣмина 7—11 мм. . . . . *melanura* L.

7. Краката сѫ черни. Главата и гръдниятъ щитъ сѫ сѫщо черни 8

— Краката сѫ жълто-кафяви, съ изключение бедрата и върха на пищялитѣ на задния чифтъ крака, които сѫ черни. Главата и гръдниятъ щитъ сѫ черни. Едно петно на темето на главата и едно къмъ задния ржбъ на гръдния щитъ сѫ червено-кафяви. Елитритѣ сѫ ржждиво-кафяви, върха имъ, една напречна ивица предъ върха, едно общо за дветѣ крила петно, разположено върху срѣдния шевъ задъ scutelum'a и въ срѣдата на всѣко крило по-едно кржгло петно, сѫ черни. (Петната много вариратъ и затова има много аберации). Коремчето, съ изключение на върха, е червено. Дъл. 8—10 мм. . *septempunctata* Fabr.

а) Гръдниятъ щитъ е червено-кафявъ. Чернитѣ петна върху елитритѣ сѫ запазени, както при типичната форма . . . . . ab. *latenigra* Pic.

б) Гръдниятъ щитъ е червено-кафявъ, елитритѣ по-свѣтло кафяви. Чернитѣ петна на елитритѣ сѫ редуцирани, отъ тѣхъ сѫ запазеии само две малки черни, слаби точки, въ срѣдата и близо до срѣдния шевъ ab. *pallidicolor* Pic.

в) Гръдниятъ щитъ е червено-кафявъ, въ срѣдата има едно неясно черно петно. Чернитѣ петна на елитритѣ както при типичната форма . . . . . ab. *notaticollis* Pic.

8. Тѣлото и елитритѣ сѫ черни 9

— Тѣлото е черно, елитритѣ сѫ червено-кафяви. Срѣднитѣ 3 коремни членчета сѫ червени. При мѫжкитѣ индивиди върха на елитритѣ и срѣдния шевъ сѫ слабо затъмнени или черни, при женскитѣ индивиди — последната четвъртъ на елитритѣ и една напречна ивица задъ срѣдата на крилото, разширена къмъ срѣдния шевъ и свързана съ връхното петно, сѫ черни. Дъл. 7—10 мм. *bitasciata* Müll.

) Елитритѣ нѣматъ никакви черни петна . ab. *immaculata* Pic.

9. Главата е черна, безъ петна. Коремчето при женскитѣ индивиди е червено, само връхното сегментче е черно, при мѫжкитѣ индивиди коремчето въ основата е черно, последнитѣ 3 сегменти сѫ червени. Дъл. 7—9 мм. . *nigra* L.

— Главата е черна, темето задъ очитѣ има едно напречно тъмно-червено петно, често раздѣлено на две. Коремчето е червено, само върха е черенъ. Дъл. 11—12 мм. . . . . *verticalis* Germ.